

הדפתיקה בחולות

בהשראת הספר מאת איריס ארגמן ואלכס פז
מחזה: שלומית ארנון בר-לב וליאת פישמן לני בימז: שלומית ארנון בר-לב

תפאורה: סשה ליסיאנסקי תלבושות: אופיר חזן ולירון בליס מוסיקה: איסר שולמן
תאורה: אורי מורג אביזרים: נרקיס מגנזי אלבה ע. במאי: יעל גולדברג

משתתפים: ענבר - יעל איתן, נועה/ניצה - טלי בן יוסף, בעז/אורי - ציון אשכנזי
ערן/שאול - דני איסרליש, מיכאל/בנצ'ו - נוב פטל/אורי אוריין, סבתא - אסתי קוסוביצקי/דינה לימון,
חיל ברוטי - גיא הירש

שלום לכם,

תיאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער שמח שבחרתם לצפות בהצגה הרפתקה בחולות בהשראת ספרם של איריס ארגמן ואלכס פז. בחוברת זו תמצאו רעיונות לשיחה ודיון, שיעמיקו את חוויית הצפייה של התלמידים בהצגה.

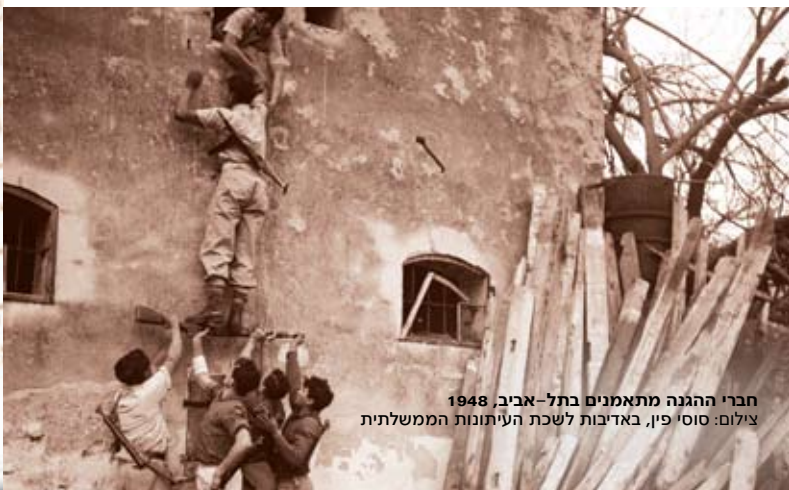
לקראת הצפייה בהצגה

אנו ממליצים לקרוא בפני התלמידים תיאור קצר של העלילה
בעיצומן של תקופת הבחינות נתקלת ענבר בעיתון לא מוכר לה בשם "דבר לילדים" ובו מודעה מילד בשם אורי, המחפש "חבר לעט". ענבר מחליטה להיענות וכותבת לאורי מכתב. להפתעתה היא מקבלת מכתב תגובה ובכך מתחילה התכתבות מסעירה ומבלבלת, שכן ענבר לא יודעת שהעיתון בו מצאה את המודעה הודפס לפני כשישים וחמש שנה! המכתבים החוזרים שהיא מקבלת כתובים בעברית של התקופה ההיא. ענבר נתקלת במילים שאינה מבינה וגם אורי, מצידו, לא מכיר מילים בהן ענבר משתמשת, כמו "פייסבוק" ו"אינטרנט". על אף הפער העצום נוצר בין הילדים קשר מיוחד ואורי מציע לענבר להצטרף אליו ואל החבורה הסודית שלו. באמצעות "מפתח מעבר" המקשר בין הזמנים, ענבר זוכה להכיר את עולמם של אורי וחבריו, את תל אביב של תקופת המנדט הבריטי ומאבקו "ההגנה", ערב ההכרזה על מדינת ישראל. היא מגלה חבורת ילדים השונה מאד מהחבורה שלה בבית, חבורה מלוכדת שדוגלת ב"אחד למען כולם וכולם למען אחד", מבינה את חשיבותה של הערבות ההדדית ולומדת לקחת אחריות על מעשים ובחירות בחיים.

רקע היסטורי

ענבר, גיבורת הסיפור, נקלעת במהלך ההצגה לתקופת סוף המנדט הבריטי בארץ. ב-1922 קיבלו הבריטים מטעם "חבר הלאומים" אישור רשמי ("מנדט") לשלוט על ארץ ישראל (פלשתינה). הכוונה המוצהרת של שלטון המנדט היה להקים בית לאומי ליהודים בארץ ישראל, אבל בפועל הבריטים הגבילו את רכישת הקרקעות של היהודים ואף הגבילו את העלייה של יהודים לארץ. מצב זה החמיר לאחר השואה, כשפליטים רבים מאירופה ביקשו להגיע לארץ ישראל. מכיוון שהיה אסור ומסוכן לפעול בגלוי כנגד הבריטים, אנשי היישוב העברי התלכדו באופן חשאי לכדי ארגונים (מחתרות) כמו ההגנה, האצ"ל והלח"י. הם הדביקו כרוזים הקוראים לגירוש הבריטים, אספו כלי נשק והסתירו אותם במקומות מחבוא ("סליקים"). בנוסף, חברי המחתרות נקטו בפעולות טרור כמו פריצה ושחרור אסירי מחתרות מכלא עכו ופיצוץ גשרים ("ליל הגשרים") כדי לפגוע בנתיבי האספקה של הבריטים. בינתיים החריף הסכסוך בין היהודים לערבים. הבריטים, שהתעייפו מהדרישות הסותרות של היהודים והערבים בנוגע לגורל הארץ, החליטו לבסוף להעביר את ההחלטה לארגון האומות המאוחדות (האו"ם). האו"ם מינה ועדה מיוחדת לעניין ארץ ישראל אשר הציעה שהארץ תחולק לשתי מדינות - יהודית וערבית. הצעה זאת, שנודעה בשם "תוכנית החלוקה", נבחרה ברוב קולות והתקבלה על ידי האו"ם ב-כ"ט בנובמבר (29 בנובמבר), 1947. רוב היהודים תמכו בתוכנית ועד היום מציינים במדינת ישראל את יום כ"ט בנובמבר, יום קבלת ההחלטה באו"ם, כאחד התאריכים החשובים בתולדות העם היהודי.

חברי ההגנה מתאמנים בתל-אביב, 1948
צילום: סוסי פין, באדיבות לשכת העיתונות הממשלתית

הציעו לתלמידים לקרוא את הספר

קריאת הספר לפני הצפייה תעצים את החוויה ותאפשר לתלמידים התבוננות רחבה ומעמיקה יותר בהצגה מההיבטים הבאים:

- < הבנת העולם והרקע של סיפור העלילה.
- < עיבוד הספר להצגה בימתית.

עיתוני ילדים

פעם, לפני קום המדינה, שיתוף ידע ואינפורמציה לא היה קיים כבימינו. מחשבים אישיים, טלפונים ואפילו מכשירי רדיו לא היו מצויים בכל בית.

איך לדעתכם ילדים יכולים היו לדעת על מה שהתרחש בארץ ובעולם?

עיתוני הילדים היוו אז מקור חשוב למידע והעשרה עבור הילדים. השבועון "דבר לילדים" היה עיתון הילדים הנפוץ ביותר בארץ ושימש בתפקיד משמעותי בעולםם של ילדי ישראל בתקופת המנדט ובשני דורות המדינה הראשונים.

בעיתון כתבו סופרי הילדים המרכזיים בישראל כמו לאה גולדברג ס. יזהר, פניה ברגשטיין, יגאל מוסינזון, ע. הלל ועוד. נחום גוטמן היה המאייר הראשי של העיתון במשך 32 שנה.

לצד הסיפורים התקיימו ב"דבר לילדים" מדורים שונים כמו: טור אקטואליה, טבע מדע וטכנולוגיה, ידיעת הארץ, טריוויה ("הידעת?"), יצירה, בולאות, בדיחות, שעשועונים וכן יצירות מאת ילדים קוראים.

האם מישהו מכם מנוי על עיתון לילדים? אם כן, איזה עיתון?
מה אתם אוהבים במיוחד לקרוא בו? האם אתם מתרגשים
לקבל אותו בדואר?

מכתבים

איך לדעתכם ילדים בתקופה היא יצרו קשר אחד עם השני
והכירו ילדים חדשים?

בתקופת קום המדינה אנשים כתבו האחד לשני מכתבים, שעליהם
הדביקו בול. המכתבים נשלחו בדואר ולא הגיעו מיד אלא כעבור זמן,
כמה ימים ואפילו שבוע או שבועיים. למכתב מחו"ל אפשר היה לחכות
אפילו חודש. ילדים נהגו להתכתב האחד עם השני כדי ללמוד על אורח
חיים אחר או כדי לחלוק חוויות משותפות, והדרך היחידה ליצור קשר
עם ילדים אחרים היה במציאת "חבר לעט". בעיתוני הילדים ניתן היה
לפרסם מודעות עם בקשות להתכתבויות.

נסחו מודעה משלכם למציאת "חבר לעט". מה תבחרו לספר
על עצמכם ומה הייתם רוצים לדעת על החבר החדש?

"רעים לעט",

מודעות של ילדים מתוך 'הארץ שלנו'
תשט"ז (1955)

לאחר הצפייה בהצגה

כיצד באים לידי ביטוי בהצגה ההבדלים בין שתי התקופות?

1. השפה העברית

השפה היא גיבור נוסף בהצגה ובספר. השפה העברית עברה שינויים רבים מאז שאליעזר בן יהודה (מחיה השפה העברית) הפך את העברית משפת קודש לשפה יומיומית ומדוברת. השפה העכשווית של ענבר לא מובנת לאורי, הוא מתקשה להבין את שפתה למרות ששניהם מדברים עברית ואף גרים באותה עיר – תל אביב. על רקע השוני בשפה ובמילים נוצרים ביניהם בלבול וחוסר הבנה.

איך נגיד את המילים האלו היום?

- סבור אני כי
- מתלוצץ
- תמהתי
- אני דורש בשלומך
- הפצרנו בו
- חפץ אני
- הרהרתי בדברייך
- רינה מתקוטטת עמי
- האם שעתך פנויה?
- האומנם?
- כלום אינך רואה כי...?
- כבש את לבי
- ראשי עלי סחרחר
- גמעי מים לרוויה
- התאזר נא באורך רוח

2. אמצעים אמנותיים

באילו דרכים נוספות אפשר להבחין בהבדלים בין שתי התקופות בהצגה?

תפאורה – לוח מודעות צבעוני בימינו, לעומת לוח של פעם עם מודעות בשחור לבן.

ברקע התפאורה – בהווה מופיע קו רקיע של עיר ואנטנות, ובזמן עבר קו הרקיע נקי.

תלבושות – חולצות ומכנסיים בצבע חלקי וסנדלים תנ"כיות בעבר, לעומת בגדים צבעוניים ועכשוויים של ענבר וחבורתה בהווה.

איסוף בולים

סבתא של ענבר מראה לענבר את אוסף הבולים של סבא בן ציון ומספרת לה עליו. פעם, ילדים היו נוהגים לאסוף בולים. בקשו מהילדים בכיתה לחפש אוספי בולים במשפחתם, אצל ההורים, הסבים והדודים, ולהביאם לכיתה.

מה ניתן ללמוד מאוספים אלו?

העלו השערות מה היה מיוחד ומהנה במנהג הילדים של פעם לאסוף בולים? למה זה דומה עכשיו? אילו אוספים אתם אספתם?

"אחד בשביל כולם, כולם בשביל אחד"

משפט זה נלקח מתוך הסיפור הקלאסי על "שלושת המוסקטרים" שהיוו דוגמא לערבות הדדית כערך עליון בחברות. כוונת המשפט היא שכולם עוזרים ומתגייסים אחד למען השני, גם כיחידים שעוזרים לקבוצה, וגם כקבוצה שעוזרת ליחיד.

בתחילת ההצגה ענבר וחבריה מפנים את הגב לחברם ומשאירים אותו לשאת לבדו בעונש. בסוף ההצגה ענבר לוקחת אחריות על המעשה שהייתה שותפה לו, ומתייצבת לצד החבר שנתפס.

מהי המשמעות של המשפט: "אחד בשביל כולם, כולם בשביל אחד" עבורכם? האם קרה לכם מקרה דומה? ספרו כיצד נהגתם ומה עשיתם?

תודה לאיריס ארגמן על העזרה והיעוץ בכתיבת החוברת.
**צוות המחלקה החינוכית של התיאטרון
מאחל לכם צפייה נעימה ועבודה מהנה!**

משרדי תיאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער (ע"ר): רחוב בלפור 30, תל אביב, מיקוד: 6521202, טל': 03-5111444, פקס: 03-5106928
מזמנים לבקר באתר האינטרנט שלנו: www.porat-theater.co.il ולהיות חברים שלנו בפייסבוק